

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi Iroda: Lyceumi nyomda — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősb Czegei Wass György naplója (XXIV-ik közlemény). — Diarium Vitae Aerumnosae Georgii Cserei. (VI. közlemény). — Consultatio in Arcem Fogaras (1688). (II. közlemény). — Mednyánszky Jónás jelentései II. Rákóczy Györgyhöz és ennek anyjához. Közli Szilágyi Sándor. (II. közlemény.) — Sterka Sulucz Sándor jelentése az 1848. máj. 15-én tartott balászfalvi népgyűlésről. Közli K. Papp Miklós. A br. Wesselényi család irodalmi kincsei: Ujházy László levele (1838). — Balogh János levele (1838). — Vörösmarty Mihály levele (1848). — Egy lap I. Apafi Mihály napi kiadási könyvéből. — Bornemisza Anna fejedelemasszony nyugtatványa bevett harminczadi vámpénzekről. — Apafi Mihály levele Wass Jánoshoz (1664.) — Apafi Mihály meghívó levele az 1676-iki fejevári gyűlésre. — Apróságok.

IDŐSB CZEGEI WASS GYÖRGY NAPLÓJA.

1. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1705.

(Folytatás.)

1. Hozták hírül, hogy Szamos Ujvárból egy Leitnant az Vorum kapitány fia Diószegi István Urammal kijött volna, hogy Generalis Forgáts Simon Uramhoz mennek accordálni, minthogy Szamos Ujvárt fel akarnák adni.

2. Elöl találván Orosz Pál Uramat (kit is Generalis Uram küld Szamos Ujvárhoz accordálni) visszatéríti ő Kegyelme, de maga Orosz Pál Uram Kolosvárra megyen.

3. Magam is leküldtem a várhoz, hogy tudjuk meg mint van a dolog?

4. Ebéd után . . . Szilváásra mentem az malomhoz, s ott háltam.

5. Jó reggel megindulván 8 óra tájban Kolosvárra bementem.

6. Voltunk ebéden Teleki Mihály Uram és Orosz Pál Urammal és másokkal Kolosvári Pál Uramnál a doctornál.

7. Jött Orosz Pál Uram Kolosvárról és ment Szamos Ujvár felé.

8. Voltunk ebéden Teleki Mihály, Jósika Gábor Uraimékkal és másokkal is Szathmári Uramnál a papnál.

9. Hozták hírül, hogy Rabbutin kiszállott volna mezőre és hogy Generalis Forgáts Uram ő Excellentiája bizonyos válogatott hadakkal arra felé nyomult volna.

10. Adtam Teleki Mihály öcsém Uram kezében azokat az Bánffy György Uram ő Nagysága kezemnél lévő fegyvereit, két pár puskát, az kiket Jósef király küldött volt az Úrnak és egyéb egyet másokat is, melyeket Urunknak kell kivinni.

11. Jó reggel megindulván, estvére haza jöttem Czegébe.

12. Ithon voltam.

13. Búzaimat jártam.

14. Jött bé hozzám Diószegi Ferenc Generalis Forgáts Uramhoz járván Balászfalvához a táborra, szamosujvári Commendans és németek punctumival menván oda, de Generalis Uram csak verbalis választ adott nekik, hogy t. i. a Commendanst két Leitnantal együtt Szebenbe bébocsátja, az Gregarius németeket ha el akarnak menni országokba fegyver és minden kísérok nélkül elbocsátja, az magyarokat pedig fogva vigyék ő Excellentiája eleibe.

15. 16. Ithon voltam s dolgaimhoz láttam.

17. Székre vármegye széket hirdetvén oda indultam jó reggel, és végben menvén Kolosvárra indultam ebéd után, háltam nemes Sukon.

18. Jó reggel megindulván Nemes Súkról 8 óra tájban megérkeztem.

19. Benn voltam Kolosvártt.

20. Juli. Ebéd után indult Urunkhoz Teleki Mihály öcsém Uram és az dölő helyig, Borsáig én is elkisértem ő Kegyelmet.

21. Borsán még helyben hagyván öcsém Uramat ebédre jött Bonczidára Bánffy Farkas Uramhoz, ebéd után ugyan ő Kegyelmeivel Székre általjöttünk; Méltóságos Generalis Uram parancsolatja érkeztvén az vármegyére; hogy egy-egy kapuról egy-egy lovat állitson minden possessor és az kinek egy kapura ki nem telik, minden rovat által flor. 5, 40 adjon, azt felvetvén és elvégezvén estve későn haza jöttem Czegébe, Wass Dániel öcsém Urammal.

22. Volt nézni Orosz Pál Uram Wass Györgyné asszonyomnak.

23. Jöttek ki Szamos Ujvárból az Németek és jött vissza magyar közben, kit is Isten marasszon meg kezünknel.

24. Az szöllőmet jártam.

25. 26. Honn voltam.

27. A táborra készülgettem.

28. Reggel megindulván estvére jöttem Méhesre.

29. Méhesen mulattam, ott való dolgot tekintvén meg.

30. Reggel megindulván estvére jöttem M.-Kereszturra.

1. Aug. Ebéd után jöttem Kórod Szt. Mártonba dolgaimat és ott volt alkalmatoságaimat akarván megtekinteni.

2. Vasárnap lévén, helyben voltam és nyugodtam.

3. Búzáimat, szőlőimet és egyéb alkalmatosságimat jártam meg.

4. Jó reggel megindulván Nádasra mentem fel, mivel az birák egy hordó boromat itták meg és sem meg nem akarván az árát adni, sem mást adni, 10 ökröket hajtattam el és estére esmét visszajöttem Kórod Szt. Mártonba.

5. Táborra készülgettem és ökör szekeremet ebéd után megcsináltattam.

6. Indultam magam is a táborba, hálmi jöttem Gyakadba.

7. Hálmi jöttem Nagy Selykre.

8. Egy része a tábornak lévén Gróf Pekri Lőrincz Urammal Nagy Selyk és Hárság között, ugyan az nagyselyki határon egy oldalon, s hallván, hogy Generalis Forgács Simon Uram Szász-Sebesnél légyen, magam csak a Pekri táborába jöttem, holott is ő Nagysága megtartóztatott, hogy nem szükség Szászsebesbe mennem, mivel Generalis Forgács Uram ő Excellentiája harmad, negyed napok alatt ide jön hadakkal.

9. Notabilis dolog esett a táboron, szintén az hol Teleki Mihály Uram ezere fel volt szállva, két vagy három golya egy sasra támadnak, fenn az áérben szárnyalván és veszekedvén, elúnván, megsajnálván az sas a golyák infestatióját, néki fordul a sas az egyik golyának, ugy megrugja, hogy mindjárt az sereg közé esik az golya és az földön megütvén és elfogván az golyát, az katonák fejét vészik; az más két golyát pedig az sas elúzi és elkergeti. Isten oltalmazzon benneteket az sasnak rugásától és elúzésétől!

10. Lőrincz napja lévén Generalis Pekri Lőrincz Uramnál vigan laktunk és mulattunk.

11. Nagy lármánk, ugy hogy az egész tábor kiállott seregekben és az toroczkkal is hirt löttek, hogy az zsákmányosok bétakarodjanak, azt hozván hirül, hogy a szeben németek kijöttek, az -minthogy ki is jöttek volt benne, és az portásokkal öszve is puskáztak, Vizaknál egy Kereki hadnagyt le is vágtak, ma egy Horváth Siga nevü is nem tudatik, ha elfogták é vagy hová lett?

12. Nagy tűz láttatott Rosinya felé.

13. Generalis Forgács Uram ő Nagysága Fejérvárról Balásfalvára jöven én is a táborról ő Nagyságához mentem.

14. Szent Miklósra mentem ő Nagyságával, maga scésájában vévén, tüzes szerszámokat próbálván és hányván, ha jól csináltak-é és jól hányják-é, de igen hibáson esett, az nap ismét visszajöttünk.

15. Balásfalváról a tábor is ment tekintőleg Generalis Uram előtt, estvére Mike-

szászára jött, Generalisné asszonyom is ott lévén, én pedig az vármegyék közé jöttem holdvilági réten lévő táborhoz.

16. Ismét Generalis Uram mind az asszonyval együtt az táborra ment, holott Generalis Uram G. Pekri Lőrincz Uramnál lévén ebéden és mulatván, szintén már mikor Generalis Uram vissza akar indulni és jöni Mikeszszására, Pekri Urammal (mind kik itten ittások lévén) összevesznek, s Generalis Forgáts Uram arestálja Pekri Uramat az maga sátorában, s azon éjjel arestomban volt.

17. Az arestomot elviteti Generalis Forgáts Uram másik Generalis Pekri Lőrincz Urauról, melyért Pekri Uram is felkészülvén minden bagásiájával együtt, szeme láttára Generalis Uramnak eljő azon táborról és Balásfalva, felé jövén, engemet és Küköllő vármegyei Balog Sigmond Uramat eleibe oda hivatott, velünk communicálván azon casusát, és ő Nagyságával sokat beszélgetvén ismét visszajöttünk az vármegyék közé.

18. Jó reggel Balog Sigmond Uramnál a vármegyéket összegyűjtvén communicáltuk ő Nagyságokkal és ő Kegyelmeikkel Gróf Pekri Uram dolgát és casusát, melyet is a nemes vármegyék keservesen éreztek és fájlaltak, melyről ugyan mindjárt Generalis Forgáts Uramhoz ő Nagyságához, Rhédei Ádám, Jósika Dániel Uramékat követekül választjuk, és el is küldték ő Kegyelmeiket az iránt való instántiával, de kevés haszna lött.

19. Aug. Magam is általmentem jó reggel a táborra Generalis Uram udvarlására, és hogy ma haza mehessen zsoldosimat és zsoldpénzemet megadván; de ő Nagysága megtartóztatott, azért ismét estve visszajöttem az vármegyék közé.

20. Érkezett reggel Doboka vármegye és az Szamos Ujvárnál lévő hadak.

21. Méltóságos Generalis ő Excellentiája az nagy táborral az mi táborunkra jövén; mind az vármegyéket, mind az Szamos-Ujvár bloquadjából jött hadakat megmustrálta és egy ideig az én sátoromban jövén s dolgát végezvén s megparancsolván: hogy jó reggel mi is mindnyájon, kik azon táboron vagyunk az nagy táborban bemenjünk, miknek utánna töllünk visszament.

22. Aug. Jó reggel egész táborostúl

megindulván; 8 órára az nagy táborhoz érkezünk Holdvilág rétről, harsági völgyben, de Generalis Uram csak akkor kelvén fel; az tábor szélén megtartóztatott bennünket, ki akarván jönni és ujabban meg akarván látni bennünket Generalis Uram, de én bémentem Generalis Uramhoz és elvégezvén miséjét kijött és én is kikésérvén ő Excellentiáját, megtekintvén ezen mostan jött hadakat; maga ő Excellentiája szólított meg, nem lévén penig a más vármegyéknek zászlók és dobjok (minthogy csak zsoldosok valának), hanem csak Dobokának, ez kevesen lévén, ezen vármegye jött az több vármegyék és seregek előtt.

23. Egy kis confluxus vagy congregatio lévén Nagy Selyken; minket is egy néhányon az consilium oda hivatott, hova jó reggel általmenvén és Generalis Uram propositiójára replicálván, visszajöttünk az táborra ebéd után, mely propositiok sommáson ezek:

1-o. Mivel az vármegyék személyek szerént otthon maradnak és csak soldost adnak, nem kétem, magok jóvára is magokra vállalják az vármegyék, hogy az passusokat fogják őrizni, hogy az had ki ne szökhessen.

2-o. Az mely soldosokat fognak a nagyságos vármegyék adni, azoknak főtiszteinek fizetést és intertentiojokra való naturalét rendeljenek ő Kegyelmeik, úgy az magok soldosinak is.

3-o. Az militia számára is akár hónapra való naturalékat ő Kegyelmeik most vessenek fel, úgy az hús pénzt is, két pénzivel fontját. Ez kire nézve, vetettünk fel magunkra búzát Cub. Ung. 16000 kapu szám után, hogy a possessor adja meg.

Úgy hús pénzt is vetettünk flor. Ung. 31140, melynek felét az szász nationak kell megadni, felét pedig az vármegyéknek, de együvé az három statusnak gyületit nem engedte Generalis Uram; melyet én contravertálván és az iránt mintegy protestálván is én az consilium előtt, ő Excellentiájának a consilium secretariussától Bartostúl el is vádoltattam, de Generalis Uram is másoktól osztán jól informáltatván, apprehensioját az iránt letötte, és nékem nem szóllott.

24. Az táborra bėjövén az consilium és választott emberek, Generalis Uram paran-

csolatjából, ott gyültünk össze egy szinben és ott végeztünk ebédig; de ebéd után az én sátoromban.

25. Felmentünk a szinben, elébb az én sátoromhoz gyűlvén, de az szinben az hajduk, kik az szinét őrzötték, taxa nélkül nem akarván bébocsátani az öcsémmel Wass Dániel Urammal, s alá jöttem. Generalis Uram annak utánna a szinbe menvén és meglátván, hogy én ott nem vagyok, s végire menvén, hogy mi okra nézve mentem le? az taxáló hajdukat megcsapatta; annak utánna felmenvén, s Generalis Uram is ott lévén, ujjabban proponált ő Excellentiája, rendel külön az 3 statusoknak, kivált a székeknek, kik vármegyebeli jószágokért zsoldost, vagy zsold pénzt adni nem akartak.

26. Generalis Urammal valami nehezen elvégezvén az vármegyék az zsoldosok dolgát, ujjabban terminálván ad 15 Sept. az vármegyéket ő Excellentiája haza bocsátotta, ebéd után én is lejöttem a táborról, és hálni jöttem Szász Egerbegyre.

27. Hálni jöttem Kundra.

28. Még 8 óra tájba jöttem Kórod Szent Mártonba, az nap ott voltam.

29. Ebédre jöttem M.-Keresztra, s az nap ott voltam.

30. Reggel megindulván, estvére jöttem Méhesre.

31. Méhesről is megindulván, idején haza jöttem Czegébe.

(Vége következik.)

Diarium Vitae Aerumnosae

GEORGII CSEREI

Senioris de Nagy-Ajta. 1756. consignari ceptum.

(Folytatás.)

1761.

In nomine domini DEI patris, filii et spiritus sancti sit auspicium hujus Anni — Amen.

10-a Január indultam be Vásárhelyre, ebédeltam Méhesen Gróf Wass György urnál,

estvére jöttem Gerebenesre, 11-a ebédre jöttem Egerszegre és ebéd után Vásárhelyre.

30-a Januarii indultam ki Maros-Vásárhelyről és 2-da Februarii ajtai házomhoz békével érkeztem, a mely nap Ajtára érkeztem a forró hideg kilele és két hétig feküdtem, ennek felette a bal lábomnak nagyobb hüvelyke megmérgeződén igen rosszul voltam a lábommal, négy hétig curált a borbély, s úgy megdagadott a lábom, hogy kilencz hétig nem vonhattam fel a csizmámat.

21. Febr. holt meg N.-Ajtán vizkór-ságban a szegény ángyom Cserei Jánosné asszonyom.

3-a April. indultam ki Ajtáról és

6-dik délután jöttem Vásárhelyre.

7-a April. holt meg ama drága emlékezetű, magat mindenekkel szeretettő, minden embert becsülő, egyenes lelkű, jó praesesünk, mondhatom atyánk, Méltóságos L. Báró Losontzi idősb Bánffy Farkas ur, életinek 61-ik esztendejiben, az ur Isten nyugossa meg.

5-ta Maji jött utánam az feleségem leányommal együtt Vásárhelyre. 7-a indultunk ki onnan, az nap haza is jöttünk békével, melyért áldott légyen az ur Isten, haza jövén itt találtam Gróf Nemes József és Makrai Elek urfiakat.

15-ta Mai. Ültettem dominális sedriát Frátán.

15-ta Maji vágta eret a jobb karomon.

In nomine Domini 26-a Maji indultunk be Nagy-Ajtára, az utazásunk le vagyon irva a kalendariumba. 30-a érkezünk Ajtára.

In nomine Domini 16. és 17. Junii volt az én egyetlen egy kedves leányom lakadalmá az ajtai házomnál, kit is kedves férjével az ur Isten sok számos esztendőig egymás szeretetiben éltesse, és minden kigondolható lelki és testi áldásával megáldjon, nekiek nyugodalmat, csendes életet engedjen ezen a világon, végre adjon részt az örökké való boldogságban, szivemből óhajtom és az én Istenemet kérem.

Az én kedves öcsém consiliarius Cserei Farkas háza népével együtt Bécsből látóul jövén. 4-ta Julij mentem Csikba Rákosra látogatásokra 7-a jöttem onnan vissza.

NB. Az ajtai malmomat is ebbe az esz-

tendőbe csináltattam újra, ugy a tyukász házat is. *)

9-a Indultunk ki Ajtáról Frátára és

13-a Isten segedelmeből békével érkezünk Frátára.

Felette nagy szárazság jára ezen a tavaszon, mely mia igen gyérök az őszi búzáink, az jég is elverte Frátán egy részit, tavasz gabonánk igen apró. Szénát telyességgel semmit sem csináltunk a mezőségen. Ajtán az őszi búza jó, de a szárazság miatt ott is igen vékonyak a tavaszi vetések, az marháink éhel majd meghalnak.

Az egész Juliusba mind hideg szelek járának többnyire, most Augustus kezdetin annál hidegebb szelek vadnak.

Ellenben 7-berbe oly meleg idők jártak, hogy caniculában is lehetetlen melegebbnek lenni. Sokaktól hallottam, hogy Olaszországban nem jár nagyobb meleg, mely mia Istennek hála a szőlők jól megérték és néhol igen jó borok lettek.

4-ta 7-bris indultam a diaetára Szebenbe és 6-ta beérkeztem.

Ez az 1761. esztendő is igen szűk esztendő lön, mivel kivált a mezőségen szertelen nagy szárazság volt, mely mia telyességgel semmi szénánk nem lön, búzáink is felette kevés, azt is Frátán elverte a jég, ezen esztendőben a marhadög is szerte szélyel grassál az országba, Fráta körül, Mocson, Botházán, Totházán,**) más helyeken is Kolosvármegyében.

1762.

Az ur neviben légyen ezen esztendőnek kezdete, folyása és végezete. Amen.

In nomine Domini 11-a indultam Vásárhelyre, az nap bé is jöttem.

Ez a tél többire ködös idővel telék el ártalmas nyavalyákat is okozott, mert kikeletkor számtalan ember esett pleuritisbe, valakin eret vágta mind megholt, e felett husvét után igen nehéz nátha obruálta az embereket többire az egész Európában, sokan is holtak meg benne.

*) Az erdélyi muzeumban lévő példányban még a következő jegyzés áll: az ajtai kútam beolván ebbe az esztendőbe csináltattam újra.

***) Az erdélyi muzeumban lévő példányban a fennebb elősorolt falukon kívül említve van még Szováth és Nováj.

Nagy hó esett vala Karácson után, mely hushagyó keddre elment ugyan az jéggel együtt s nagy árvizek voltak, de mindjárt hushagyó kedd után ismét felette nagy hó esett, mely is circa 21. Martii ment el a mezőről, — a búzák sok helyt elvesztek.

Pünköst után szertelen esők jártak, az Olt ugy kijött, hogy a fűvünket Ágostonfalván mind eliszapolta, szertelen felhőszakadások s vizek áradási hallatnak mindenfelé. Vásárhelyt 22-da Junij oly fellegszakadás lett, hogy az temető felől való lejövő patakba ember is holt belé, egy szegény asszonynak a kamaráját benne levő borával s minden élésivel az árviz elvitte, a pinczék vízzel mind megtöltek.

Az jégeső is sok helyeken kárt teszen. Gróf Nemes Ádám ur tabulae praesesnek resolváltatik ő felségítől.

A szegény jó gubernatorunk Kemény László ur ő Excellentiája jubiláltatik és helyibe a guberniumba commendirozó Generalis B. Adolphus Nicolaus de Buccow resolváltatik praesesnek.

Sok külömb külömbféle tribulatioim mindenfelé. *)

20-a Febr. indultam bé Ajtára Vásárhelyről. 23-a érkeztem haza, igen nehéz utam volt a sok eső és árvizek miatt.

27-a Apr. indultam ki Ajtaról és 29-a érkeztem Vásárhelyre. 26-ta Maji indultam ki Vásárhelyről és 27-a érkeztem Frátára.

21-a Junij indultam Kálba és 28. jöttem haza Frátára.

Augustusban tatár hir támadván parancsolat jött, hogy az uraság, nemesség felüljön fegyveresen, el is mentek Kolos Alsóból 14-a Augusti mustrára Harasztosra, de a hir csendesedvén 17. Augusti visszabocsáttattak. Én is küldöttem volt egy cselédemet, a feleségem, leányom Kolosvárra befutottak, mi fiam urammal ide haza Frátán maradtunk.

A köznépnek nagy boldulásba szekere hátán volt, sokan el is futottak, mely mia az aratásunkkal elkéstünk, mert az félelem mia az jobbágyinkat, adósinkat aratni ki nem

*) Az erdélyi muzeumban lévő példányban ez következőleg hangzik: Sok külömb külömbféle tribulatioim minden szűnés nélkül.

vihették, a hir ugyan csendesedett, Isten tudja mi lesz a vége.

A marha az aratás kezdetin dögleni kezdte Frátán, mely mia igen bajosan takaríthatjuk be a gabonáinkat.

A tatár hir ottan ujjulván szüntelen való félelemben voltunk.

Ezen az őszön szertelen sok eső jára, mely miatt és a marhadög mián igen elkéstünk a vetéssel.

Kevés meleg lévén a nyáron, az őszön igen savanyu és kevés borunk terme.

Ezen esztendőben állittaték fel az nationalis militia a székelyekből és unitus katonákból, de ezek a szegény hazánknak ártalmára állittattak fel, ha csak meg nem zaboláztatnak, mert a csiki székelyek a nemességet anynyira üldözik, hogy sokan kén-telenítették Csikot elhagyni és bátorságosabb helyre menni, egy néhány becsületes nemes embert felpraedáltak, a háromszékiek is sok excessusokat tesznek, nem különben az unitus katonák szertelen excessust, gyilkosságot, verekedést, lopást, violentiákat visznek véghez, de még eddig senki meg nem orvosolta.

1763.

In nomine Domini sit initium et finis hujus anni.

1. Ez a tél mind száraz és telyességgel hó nélkül való volt, anynyira hogy az föld ugy meghasadott, mint a nyári szárazságban, hanem Gergely pápa napján esék nagy hó oly hideg széllel, hogy marha is döglött el a hideg miatt, a hó ugyan nem sokáig tartta, de usque ad 13-tum April szüntelen való esős és fergeteges idő járt, husvét másod napján is nagy hó esett.

2. Ezen a télen és tavaszon sok ember holt meg pleuritisbe.

3. Felséges asszonyunk ab anno 1756. hadakozván a prussiai királylyal ezen esztendőben Februariusba a két királyi Felségek között örökös békesség kötöttik.

4. 17. April viradólag égett el Kolosváron hidutszának az napkelet felől való sora, az én szállásom is elégett, de az Isten ott lévő kevés jóvacskáimat megtartotta, melyért áldassék az ő szent Felsége dicsőséges neve.

5. April ismét a székelység tumultuálódik, a fegyvert nagyobb része lerakta.

6. Az unitus katonák is Májusba összegyűjtetvén Beszterczére mustrára, tumultuálnak, két tisztjeket megölik, azért hogy ők kiszítették őket a fegyvernek felvételire, és sok ígéretek tettek nekik az commendirozó Generalis Buccow biztatására, és nem adták meg a mit ígértek. Buccow is futva szaladott onnan az unitus oláh püspökkel Áronnal. De Novemberbe ezen tumultusnak indítói keményen megbüntettetnek, ki kerékbe töretik, ki nyársba vonatik.

7. Az háromszékie székelyek alattomba conspirálnak, hogy az szegény jámbor főtisztet Gróf Mikes Antalt megöljék, csak azért miért jóvallatta nekik a fegyvernek felvételét, holott kéntelen volt vele, mert poroncsolták, de találkozott oly istenes ember, ki alattomba ezen gonosz igyekezetet megjelentette, melyet is észrevevén a szegény Grófné, úgy megijed, hogy a nyavalya kitöri, idétlent szül, s azzal alattomba a szegény főtiszt ur háza népivel Háromszékről kiszalad s úgy menekedik meg a gonosz vérengező parasztok keziből.

23-tia Junij estvéli 6 órakor Frátán szörnyü szélvész támadta, az házom folyosója felett a padlást felszaggatta, a házom szegetit megbontotta, 'sendelyes kertek fedelét levette, a kerteknek nagy részit ledőjtötte, minden épüitem fedelét megbontotta, de kivált a nagy lóistálló fedelit mind elhányta, a faluban is egy néhány épületet lerontott, ha még egy kevésse nem szünik vala a szél, házamot is lerontotta volna. Az galambbúgot, kapumat is többől letörte, az nap a törökbúzánkat is a jég elverte.

8. Számtalan jégesők és menykőhullások hallatnak mindenfelé.

9. Ezen a tavaszon és nyáron minden nap szeles idők jártak, ha a szél egy keveset szünik, mindjárt erős hévség követi, az hévséget pedig nagy tempestasok követik.

10. NB. Mikor 23-tia Junij a mint feljebb irám itt a mű országunkba az a nagy szélvész volt, azután 28-va Junij Magyarországon nagy földindulás volt, mely mia sok városokon az épületekbe sok károk lettek, de nevezetesen Komárom városában minden épületek leomlottak, az föld meghasadott, s

helyibe mindjárt viz fokadott, de a viz csak hamar ismét elapadott, sok emberek veszték oda, — őrizzen az Isten ilyen szomorú casustól, és adjon ő Felsége a mi szegény nemzetünknek megtért szívet lelket, s a felséges monarchák szívit hajtsa a reformata religiohoz való könyörületességre és vegye el az üldözésnek indulatját, mert egyik felől azért vagyon az Istennek ily szörnyű ostora, más felől a mi nemzetséges és személy szerint való bűneinkért, könyörülj Ur mirajtunk, és ezen szomorú példák által serkents fel minket a valóságos megtérésre.

Ismét: 1764-ben elégett Komáromba 600 ház.

11. Juliusba példa nélkül való szörnyű melegek kezdének járni, úgy hogy elig találja helyit az ember a szörnyű melegbe.

12. 15-ta Julij estvéli 10 óraker ismét szörnyű szélvész támadott, mely épületeket is rontott le.

13. A csiki és háromszéki székelyek ismét lerakják a fegyvereket.

14. Ezen a nyáron telyességgel eső nem volt, szertelen hévségek voltak, minden kiégett, még a nagy élő fák levelei is néhol elszáradtak, a mezőn a marha élése elégett, hanem ad 14-tum 7-bris viradólag esett szép eső, de e sem hatotta meg a földet, a szőlő szeme sem érhet, Isten tudja mint mehet éresre.

15. Az udvarhelyi Király bíró Borsai István ur elfogatik, más nemes emberekkel és egy Atyhai emberrel, és Szebenbe arestomba vitetnek, miért, nem tudatik. Isten szabadítsa szegényeket.

16. Az egész Juliusba és Augustusba példa nélkül való forró melegek és száraz napok voltak, anynyira, hogy az élőfák levelei elszáradtak és lehullottak, a tavasszal is többire száraz idők jártak, ez az oka, hogy mind gabonánk, mind szénánk kevés lett, a kerti vetemény is mind kiégett, a szőlő gerezdek sem nőhettek meg, igen kevés borunk is lön. *)

17. Ez a nagy szárazság tartott usque

*) Az erdélyi muzeumban lévő példányban következő jegyzés van: NB. Ebben az esztendőben res: lvaltattak supernumerarius tabulae assessorinak Gróf Haller Antal és Béli Mihály urak.

ad 14-tum Septembris, akkor kezdte esni, és azután igen jó vető napok jártak.

18. November elején szörnyű ködös idők jártak egy néhány nap, hogy éjszaka a faluba is elvesztette az utat az ember a nagy köd miatt, néha nem volt setét.

19. Advent előtt való hétbe egy kevés hó esett, hideg is vala, de csak hamar víz eső követte. *)

NB. Ebben az esztendőben sendelyeztettem meg Ajtán a régi házokat.

29. Az esztendő fogytán Decemberbe a continuum judicium Erdélybe felállittatik.

(Folytatása következik.)

Anno 1689. die 17. Mensis Maij, — In Arce Fogaras, in Congregatione Orthodoxae Reformatae Religionis, Secularium pariter ac Ecclesiastici Ordinis, in praesentia Suae Celsitudinis Principalis, ratione certarum quarundam quaerelarum infra specificandarum —

Deliberatum est:

Tiszteletes Veszprényi István Udvarhelyi Praedicator, s egzsersmind Udvarhelyszéki Tractusbeli Reformata Orthodoxa Ecclesiák Praedikátori Esperestyé, és Letenyi Pál, említett Udvarhelyi Schola Mestere között már alkalmas üdőtől fogván fenforgó Controversiák, mind a magok panaszokból, s mind pedig azon Ecclesiához közel lakó becsülletes atyánkfiaitól megértvén, közönséges tecezsből concludaltuk, hogj azon eő Kegyelmek között fenforgó nehézségek, más egjéb törvényes processust, és aból származható judiciumot importalható utakon modokon ne orvosoltassanak, hanem eő Kegyelmek mind két részről való csendességekre, és böcsülteknek is helyben maradására (kiváltképpen való tekintetünk lévén arra, hogy említett Veszprényi Uram más tisztességes Ecclesiában való hivatallyát, a mi Kegyelmes Urunk eő Nagysága, némelly eő Nagysága meghitt

*) Az erélyi muzeumban lévő példányban ez után még a következő áll: és azután szüntelen lágy és esős idők járának, hanem az oláhok Karácsonyjára egy kis hó esék, az is 9-na Januarii meglágyula s elmene.

becsülletes Tanács Ur hivei Instantiajokra lett parancsolattýára nézve megváltoztatta, és azon Ecclesiában megmaradott) vigjázván, ugj tecczett, Veszprényi Uram azon Ecclesiában maradgjon meg, eltávoztatván mindazáltal az azon Ecclesiát, ott való Scholát, és másokat is megháboritható alkalmatlanságot; Letenyei Pál pedig (imponáltatván azon Ecclesiának illendő Ratiokkal odavaló acceptaltatása) transferaltassék az Zabolai Ecclesiai Praedicatorságra, és Rozgoni Uram onnan az említett Urvarhelyi Schola directiojára hozattassék vissza, és igj mindeniknek eő Kegyelmek közzül, böcsülletek megsértődése nélkül azon említett Udvarhelyi Ecclesiabeli diffcultások sopialodnak.

Eodem, ibidem.

Marusszéki Makfalvi Dosa Tamás, és ugjan Marusszéki Sztgeliczei Orthodoxa Reformata infans Ecclesia között, ugjan ott lakott Néhai Nagy János háza, és szőlei dézmája iránt elöknben terjesztett, s azon Ecclesia részéről comprobált controversia iránt concludáltuk. Minthogj elsőb és nagjobjussa is elucescalt azon Ecclesiának a megemlített házhoz, s szőlőknek dézmájához, mintsem Dosa Tamás Atyánkfiának, mely háznak és szőlők dézmájának azon Szent Geliczei Orthodoxa Reformata infans Ecclesia számára, s kezéhez való avattatására ugjan maga Dosa Tamás mint substitutus Tiszt forgott, és volt interessatus, még is annakutánna certis sub praetextibus azon háznak egi részit, s az szőlőknek dézmáját magának vendicálta s occupálta, holott azon Ecclesia említett Jus-sát oltalmazni inkább, s szaporítani, mintsem károsítani, s fogjatni tartozott volna; tehát azon házat egészen azon infans Ecclesia számára restituállya, restitualván a szőlőket is azoknak, a kiket concernál proprietássága, fenmaradván azon szőlők iránt is azon Ecclesianak dézmabeli jussa: maga ezen dolgokbeli rendeletlen cselekedetiért pedig de facto tartozzék azon Ecclesiának száz forintokat deponálni, ha pedig a megirt házat azon száz forintnak depositiojával azon Ecclesiának post harum emanationem intra vel ad octavum nem remittállya, az után nyolczad nappal cum poena ducentorum florenorum

hungaricalium per legitimos Regni Executores exequenda, omnibus Juridicis remediis praeclusis restituat. vigore praesentis Deliberationis.

Kolosvári, Csehi, Somlyai Praesidiariusok fizetéséről.

Az Hodóltság adaja az praesidium fizetésére lévén forditva abból felét adgyák meg, mind az Somlyai, mind az Colosvári Praesidiumnak, melyből ha ki nem telik, Bethlen Gergely Atyánkfia tellyesíttesse ki az Generalis Perceptorokkal, az más fele is azután meglészen. Fogaras 19 Majj, Anno 1689.

Szebeni Timár, és Varga Czéh instantiáírói.

Igen méltó kívánságok ez iránt. Végeztük azért, hogy minden Városoknak Tisztei, szorgalmatosson reá vigyázzanak kötelességek szerént, hogy az Articulus tenora szerént adgyák az bőroket, és ha kik fellyeb akarnák adni az Tisztek vegyék el az olyan embereknek minden áruját. Ha pediglen az Tiszt valami tekintetre nézve posthabeállya, az Articularis poena exequaltassék azon Tiszten minden kedvezés nélkül.

Az Commissariusokról, kik az Hannoviai Fedelem Regimentyét super damnificationibus quietálták.

Az Exactorok eleiben számadásra az olyan Commissariusok compareállyanak, s adgyanak számot rolla miért tettek kárt az quietantia adással, és az Exactor Atyánkfiak az közelyebb következendő Deputatio Gyűlésére reportállyák, kik is az miattok esett kárt fizessék meg; ha méltó mentségek nem lészen.

In Generali Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Regni hujus Transylvaniae, et partium hungariae eidem annexarum universorum Congregatione, pro die 10. praesentis Mensis Maji per Celsissimum Principem, in Arcem Fogaras indicta, et celebrata, super sequenti materia

Deliberatum.

Az 1685. esztendőől fogva fenforgott mindenféle contributioknak eligazitásáról, ar-

ra rendeltetett Exactorokról s az számvételnek helyéről, s módaitásáról.

Az nemes országon az elmúlt 1685. esztendőől fogva fenforgott pénz, és mindenféle Contributiokról való számvételre; Bethlen Miklós, Alvinczi Péter, SzentLászlai Sárosi János, és Nagy Sinki Szék Biró Atyánkfiai rendeltetvén; Az mi Kegyelmes Urunk eő Nagysága kegyelmes tecczéséből végeztük egész országul, hogy mindenféle Perceptorok, valakiknek kezeken, és interessentiájok által akár minémü pénz és victuálék gongya forgott, s viseltetett, indifferenter mindenek magok hivatallyok szerént kívánató requisitumokkal ad diem 1-m Mensis Julij proxime affuturi Marus Vásárhelyt, az mi Kegyelmes Urunk eő Nagysága arról kibocsátott Parancsolattyának tenora szerént comparealni, és dolgokat végképpen eligazítani, cum modalitatibus, et sub poena in Articulis super exactionibus ab Anno 1687. conscriptis et emanatis, expressis; Exactor Atyánkfia is kötelességek szerént compareálni, és munkálódni, Az Marus Vásárhelyiek pedig szállásadással, s illendő gazdálkodással is lenni tartozzanak in Arce Fogaras die 19 Mensis Maji Anno 1689.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

MEDNYÁNSZKY JÓNÁS JELENTÉSEI

II. Rákóczy Györgyhöz és ennek anyjához.

Közi: Szilágyi Sándor.

1655.

II.

Celsissime Princeps, Domine Domine mihi clementissime. Fidelium servitiorum *stb.* sub-missionem. — Hogy az úristen nagyságotkat *stb.* megáldjon *stb.* kívánom.

Az nagyságod sub dato 27. decembris Gyalubul kült méltóságos levelét ma harmad napja vettem, kegyelmes uram, illendü devotióval és engedelmességgel, cancellarius uramnak és Nádasdy uramnak ő nagyságoknak írott levelekkel együtt, kiket azontul expedáltam ő nagyságoknak.

Nádasdy uram ő nagysága leveleit, kiket ez egynehány nap alatt juttatott kezemhez, praesentibus adnexis megküldtem nagyságodnak, azonkívül három rendbeli leveleit, kiket oda beirt ő nagysága az uraknak; ő nagysága nekem azt írja, hogy az nagyságod főember szolgálait Zrini és Battyáni uraméktul mindennap visszavárja magához, az alatt az Auersperg herczegnek küldetett szekeres lovakat ő nagysága magánál tartatja, mivel az hosszú út megvonta volt valamennyire őket, hogy ott megnyugosztaltatván az úti megcsappanásban, megjavuljanak és visszatérvén Ébeni uramék, annál csinosabban bepraesentáltassanak az herczegnek; eddig úgy hiszem, megtértenek Nádasdy uramhoz.

Az mint nagyságod parancsolja, kegyelmes uram, hogy megírjam nagyságodnak, mennyi girából állott az beküldetett ezüst miv és mennyiben tült, látja isten, kegyelmes uram, én minden particularitásirul nem emlekezhetem; mert az minémü végezésünk és contractusunk lett felüle az jubilerrel, azt írásban vettük volt és authenticáltunk azt (*igy*) pecsétink és subscriptióink által, mely contractusnak egyik exemplárja maradt az jubilernél, az másikat én hoztam el; az kit én elhoztam, azt nagyságodnak, kegyelmes uram, megküldtem volt, hogy nagyságod ex authentico érthesse azon dolognak minden circumstantiáit; abban azért specificet et per particularitates meg volt írva, mennyi girából álljon az fejér miv, mennyibül az aranyos, mennyibül megint az extraordinari munkából való; kiknek az ára is specificet mindeniknek lévén ott declarálva, könnyen, kegyelmes uram, megvethetni azon contractusbul, mennyi girából álljon és mennyire ment fel az ára; egyesegyedül, kegyelmes uram, csak az superaddáltatott azon contractusnak, hogy az ezüst miv nyolcz girával feljebb találtatott már mostan, hogysen az contractusban volt írva; mivel lehetetlen, hogy azt megaranyozhassák úgy, az mint kívánnák; és így azon nyolcz girára, az 4 pohárszék ládára, így az salvus passus levélnek kiváltására ment már feljebben az az 72 arany, az mint minapi és utóbbi levelemben specificet azt declaráltam. Noha, kegyelmes uram, beczkói házomnál az fragmentáim kezett feltalálnám arrul való

jegyzéseket (az után is meg fog lehetni, kegyelmes uram, ha nagyságod parancsol) de itten dohnáni házomnál nincsenek velem azok az jegyzések; egyébaránt is, kegyelmes uram, én inkább cum autentico contractu akartam azt declarálni (azért is megküldtem volt in specie azon contractust nagyságodnak) hogyszem afféle simplex declaratióval éltem volna azaránt. Mindazáltal, kegyelmes uram, mihelyen beczkói házamhoz megyek, felkeresem fragmentáim kezett arrul való signaturáimot és ujbban is teszek declaratiót felüle, füképen, ha az contractusban való német írást ott az uraim nem concipiálhatták. Az mi az nagyságod készületi felül idevaló hireket, kegyelmes uram, illeti, az bizonyos, kegyelmes uram, az mint nagyságod is okosan írásában méltóztatik declarálni, hogy minden igaz ratio nélkül valók, kit én is ad oculum demonstráltam Bécsben is az embereknek, de az *judex Curiae et Archiepiscopus* igen kiverték elméjékbul az embereknek, ki is mutatták azt rationabiliter nekik, hogy semmiért egyébért nem hirdeti azt az *három ember*, hanem hogy annak praetextusa alatt *Cassoviam németet* bevihessenek; régi scopus az; az minthogy az is, hogy *archiepiscopus* irt *Judici Curiae et Cancellario*, hogy az *udvarnál* végben vigyék, hogy nagyságodtul *elfogattassanak* magyarországi *szolgák*; az mint nagyságod is írja, hogy minden ratio nélkül való állapot, úgyis van, csak az bolond ferverbul származván, hamis hirre nézve pedig, Bakos uram foglalásáru; azután vették magok is eszekben, hogy hamis hir volt; csak nevette az *két úr* és csak megirták, hogy ők abban magokat nem ártják. Igen jól vagyunk, kegyelmes uram, most avval az *két urral*, mivel azontul akadékot tesznek nekik afféle bolond furiákban, jó támasztékjok lévén az *Aursperg herceg*, ki igen jó akarójok.

Felette nagy szerencsémre lehetett volna, kegyelmes uram, hogy ha én előbb érthettem volna oláh Petraskó vajdának halálát, itt levő szép jószágocskáját felkérhettem volna; a minap is monda mind *cancellarius* s mind *Judex Curiae*, hogy nekem szerzették volna; az *archiepiscopus* mihelyen értette halálát az nagyságod neki írott levelébül, mindjárt praefectusának szerzette, nem is irt felüle *can-*

cellario, csak jesuiták által lett meg; már most apprehendálta is; elhittem, kegyelmes uram, hogy ha nagyságod így tudta volna azon dolgot, mint most, nekem és nem ő neki tött volt hirt halála felül.

Felette igen örömet értem, kegyelmes uram, mostani méltóságos írásából, hogy az *lengyelck* mostani actusában nem akarja intronittálni *magát*, hanem tovább való alkalmazástul akar várni, kit én bizony firmiter hiszem, hogy *nem sokára* más *occasio* is elűjün; gondot visel az isten az ő hiveire és az maga *munkájára*; rosz fundamentomát látom Casimirnak és adhaerensinek; minap láttam egy nagy úrnak írását, kit Szepesbül ir Casimir mellül, hogy malecontentusok hogy Casimir pogánsághoz folyamodott; mivel az által úgy járnának ők idővel, mint az görögök; kinek, azon lesznek, eleit is vegyék és értvén már most, kegyelmes uram, az nagyságod írásából, hogy az tatár visszament, Casimir már mostan semmit sem cselekedhetik, azalatt az adhaerensi is vévén ilyen idegenséget hozzá, az keresztyin fejedelmek kezi is annak hire elterjedvén, hogy pogánsággal praktikál, ott is elutáltatik, az suéd annál könnyebben elümegyen dolgában. Nem kell sokat építeni, kegyelmes uram, *Brandeburgus* dolgán, nekem *Comenius tilkon* izent, hogy azokon az állapotokon ne induljunk, mert annak úgy kell lenni; külemben sem lehetett, hogy az által *Elector Brandenburgiae* Prussiát magáévá tegye; bizonyos is, kegyelmes uram, hogy Bécsbe, az udvarnál is nyilván azt tartják, hogy ő nekik titkon való correspondentiajok van egymással; elválik nem sokára, miben állapotnak meg azok az prussiai dolgok. De coetero, úgy látom, az emberek felette moveáltatnak ezekkel az sueciai nagy progressusokkal; az pápa felette rajta van, hogy összebékéltesse hispanust franczussal. Rómában akarja transferálni az keztek való tractát, kiben hogy maga praesideálni akar, látni való, hogy gallus noha nyilván resistentiát benne nem teszen; de igen vonogatva cselekeszik; füképen hogy már az anglusokkal való békessége végben ment totaliter, ki is publicáltatott és felette nagy örömmel voltak rajta, az két metropolitban, mind Parisban s mind Londinumban, hozzájárulván gallusnak

újabb progressusa is, hogy lotringi herczeg minden hadával elállott az hispanustul, az gallushoz állott, Párisban pompáson bevitetett és excipiáltatott; olaszországi két herczeg is, mantuai, császárné asszonyunknak bátyja és modensis, nyilván francushoz állottak, az legnagyobb erösségeiben franczusokat vittek be. Mindezek, úgy látom, vagy megbontják, vagy akadályoztatják és sokra vontatják az pápának tractáját, azalatt több-több alkalmazosságok elűjühetvén, annál inkább elnehezíthetők. Anglusok felette nagy készüléket tesznek nyilván már hispanus ellen mind vízen — (a levél vége hiányzik.)

(Az egész Mednyánszki Jónás írása.)

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

Jegyzet: a dült betűvel szedettek az eredetiben titkos számjegyekkel vannak írva.

STERKA SULUCZ SÁNDOR

jelentése az 1848-ik év Május 15-én tartott balázsfalvi népgyűlésről.

Közlő: K. Papp Miklós.

Az alább következő levél — melyet kétségbevonhatatlan eredetijéből közlök — sok tekintetben fontos, érdekes s tanuságos lehet a történetíró előtt, mert olyan férfi tollából eredt, ki nemzete előtt vezérszerepet vitt, s már 1848-ban a románok egyik legbizalmasabb, legtekintélyesebb embere volt.

Nem kísérem commentárral e levelet. Ma már jól tudjuk mi történt a balázsfalvi gyűlés előtt, alatt és utáni időkben. E levél minden esetre fontos adat e kor történetéhez, mert a balázsfalvi gyűlés után néhánynapra, úgy szólva ennek lefolyása alatt iratott Wesselényihez, ki ez időben mint királyi biztos működött az erdélyi részekben.

Sterka Sulucz Sándor levele, mely hat és fél 4-d rét oldalt foglal el, Wesselényi kezéhez Május 25-én került Kolozsvárt. A levél hátlapja mutatja, hogy a báró e levelet közölte rögtön a belügyministerrel is.

Méltóságos L. Báró, Fő Ispány és
Királyi Biztos Ur!

Becsés levelit ebbe az órába vala szerencsém venni egy zsidó leány kezéből, — Méltóságod kívánságát telyesíteni legkedve-

sebb kötelességeim közé számítom. — Én tegnap érkeztem meg a Balázsfalvi nagyszerű gyűlésből, melynek tökéletes képét ezen keskeny papirosra lehetetlen lévén lefesteni, annak csak fontosabb pontjaira vagyok kénytelen szoritkozni, Nagyságod bölcsessége ezekből bővebb tudomást merithet.

Az egybesereglett népségnek száma — azon Terenum felméréséből következtetve, melyet a Tömeg foglalt — 60—70 ezerig mehetett, és ennek a roppant tömegnek örök ditséretire mondva, négy napok alatt, egyetlen egy részeg embert sem lehetett látni, ezen roppant népségnek Balázsfalván léte alatt, senkinek egy bicska is, vagy krajczárja nem vészett el, semmi szóbeli tzivodások, annál kevésbé verekedések egyes emberek között is nem történtek, egy szóval oly rendtartással és betsülettel viselte magát, hogy remekül szolgálhat örökre még a legcivilisáltabb nemzeteknek is, de fájdaltm, ezen tsendes, és békés jellemű népnek fiatal, és pedig — mert úgy látszik — a szász nemzet által e végre megvesztegetett oly vezetői voltak, a kik a népnek az unio ellen irányt adni kívántak annyira, hogy az oláh intelligentiának, mely — kivéve mint egy 15 egyént — általánosan az Unio mellett van, alég, és nagy aggodalom és küzdés után sikerülhetett, az Unio ellenszenvet elnyomni, és megközelíteni a jó eszmét: mindazonáltal az oláh nemzet kívánsága ezen alább irandó pontokra szoritkozik, mert más több kívánságai ezekből természetesen folyhatnak.

1-o Hogy még ezen az ország Gyűlésen proclamáltassék az oláh natio erdélyi negyedik Recepta Nationak, és mint Natio Deputatusai által repraesentáltassék: ezt pedig azon okból teszik, mert minthogy nem tsak a hirlapokban, hanem a Magyarországi újabb törvényben is, nevezetesen a 7-ikbe némű municipalitásai az Erdélyi nemzeteknek és az oláh nemzet által utált szász nemzeté is biztosított csak úgy az oláh Nationak sorsa, az ő nézete szerént, és ebből indulva ki, az Unio által vagy semmit sem, vagy igen kitsit javulna, mert éppen a három nemzet municipalitásai azok, melyek az oláh nemzet szabadságának praejudicialnak — tehát azt, mondja „legyek elébb natio és úgy min-

törvényes és szabad nationak, nekem is legyen törvényes szavam az Unio tárgyalásába, úgy hogy ha a többi Natiok az Uniohoz kötni még municipalitásokat is akarnának, azt nem az én kárommal tehesék meg, és ebbe az esetben legyen szabad nekem is feltételeket csatolni részemről is, mert igazságtalannak tartom — mondja — de me és sorsomról, sine me rendelkezni; ha pedig feltétel nélkül kívánnak a többi nemzetek átmenni az Uniora, én is mint szabad nemzet szabad akaratomból nem szolgálilag menyek által, mert ezt parancsolja a testvériség és jogegyenlőség eszméje“ ez a legfontosabb kérése az oláh nationak, — a

2-o nyelve magány köribe, iskoláiba és templomaiba biztositassék.

3-o. A robotok még ez Erdélyországi gyűlésen szüntessenek meg, oly megváltással, mely semmi esetre, és részébe az urbéreseket ne terhelje stb.

Más több kívánságai is vannak, de ezeket részszerént már a Magyarországi törvények biztositják, részszerint pedig mint a felsőbbekből kifolyók.

A petitiojába tehát ezeket mind sorolván, azt kívánja mind Eő Felségétől, mind az Erdélyi országgyűléstől, Deputatioi által — mellynek egyikébe, tudni illik a Bécsi Deputatioba — én is egyik tagul kinevezve vagyok — azt kéri, hogy mindezek előtt Nationalizása tárgyát vegye elébb, és azután az Unio dolgát.

Most Méltóságos Ur a törtétekből indulva ki, én tsekély nézetem szerint, azt látnám üdvesnek, hogy ha a magyar nemzet valaha nagylelkűséget bölcsességgel párosított ez az az idő, mellybe ezen nemes lelkű nemzet nagylelkűségével magának nagy hasznokat teremthessen, azért jónak látnám, még első napján az Erdélyi országgyűlésnek az oláh natiot, nationak declarálni, és a robotok megszüntetését rögtön kimondani — miért? megmondom okaimat, és véleményemet, mert

a) ez által az Unio akadályai egészen megszűnik. —

b) Mert az oláh nationak, abbéli agadalma, hogy ha ő natio elébb nem lesz, majd a többi natiok az uniohoz az ő szabadságának kárával, municipalitásaikat is fognak kötni.

Elenyészvén, a magyar nemzet őszinteségéről tovább kétkedni nem fog, hogy az unio által valószínű, és egyenlő szabadságba akarja és kívánja részesíteni.

c) Mert ha szinte azon nemes ambitióból is, hogy ő mint szabad, és nem rab nemzet akar kezdet fogni a magyar nemzettel — akarja praemittáltatni itten Erdélyben emancipáltatását, ezt kárhoztatni nem lehet, mivel ez az egyenlőség eszméjéből folyván ki, mindenkor egyenlők között nem csak illendőbb, hanem erősebb és tartósabb is a barátság és testvériség.

d) Mert ez által ha az oláh Natiot Erdélyben Törvényes nationak proclamálják, a Magyar nemzet nemcsak semmit sem vesz — mivel ez magába csak egy praemittált ceremoniam lesz, mert minden esetre az unio által egyenlővé tétetvén a natiok, az unio fel fogásom szerint, nem lesz Székely, Szász stb. Natio, hanem csak Szász polgár, Székely, Oláh stb. polgártárs, — ellenben roppant nyeresége lesz a Magyar nemzetnek nemcsak a nagy számú Erdélyi oláhok nyerése által, hanem a nagyobb jövődjére nézve is, mert éppen az Erdélyi oláhok által fognak az unionak megnyerettetni — és ezt el ne felejtjük és jól megjegyezzük — az oláhországi és Moldovai oláhok is — a honnan többen a Balásfalvi gyűlésre is megjelentek.

“Tudom, hogy az oláh nemzet, nemzetisége ellenibe most sok scrupulusok fognak tornyosulni, de ha valaha az efféle scrupulusok károsak voltak, itt bizonyosan károsabbak lehetnek — félre azokkal most minden szentem kérem a nemes lelkű magyart! és ezt az egész oláh nemzet intelligentiája kipuhaltatott érzéséből mondom.

Azért, ha másképpen nem lehetne mielőtt Unioról volna szó, a fent irt okokból, a nemzetiség megadásával demereálni kell, az idegen agadalmaktól elfogott oláh nemzetet, és sietve kívánni, hogy Deputatusai által magát ez országgyűlésen repraesentáltassa majd a Deputatusok az Intelligentiá levén, meg van egyenlítő és könnyítő — nézetem szerint. — a legbékésebb, és legcsendesebb útja a boldogító Unionak — meg az alapja annak vetve, hogy a két szomszéd oláh fejedelemségek idővel az Unionak meg-

nyeressenek. — Én Bétsbe menyek, utomba a magyar ministeriumnál tisztelkedésemet megteendő, szerentsésnek tartom magamat, ha tsekély teketségem szerént a Magyarországi Unionak szolgálatokat tehetek, szivből óhajtván és kérvén az Istentől, hogy az tsak olly békés módon történjék meg, mint a partiumbeli. Ezt sietve és a hosszu utra készülve irván meg, alázatosan kérem Nagyságotat, légyen munkás benne, hogy mind azon akadályok, mellyeket az előitéletek és scrupulusok tennének az Unio békés utjába, hárintassanak el; s tsak az Unio dolgát most praecipitálni, vagy ellenszenvvel rögtönzöttetni ne engedje — mert nézetem szerént éppen most a magyar nemzet nemes érdekéseje kívánja, hogy az Unioba önkéntes, nem megsértett és azért akarata ellen nyájként hajtott népsokaság vétessék fel — ez káros volna: azért sziveket, nem népszámát igyekezzünk, ha szinte kevés áldozatunkkal is nyerni — ez Nagyságotnak — mint a politicába mélyen, és böltsen belátó nagy férfinak elég. Én ezt Nagyságotnak azon bizodalommal, mellyel megtisztelni méltóztatott irom meg egyedül; kész lévén mindent megtenni a Haza közjávára, a mit tsak tehetek. Isten vezérelje Hazánk Nagyjainak böltsességét, hogy eltalálhassák azon üdvös utat, mellyen nemzetem és Erdély ország Unioját Magyarországgal, a legbékésebb és csenedesebb módon kivihessék, hogy a szivek e két nemzet közt örökre öszveforrván, boldogok lehessenek.

Egyébb aránt alázatos tisztelettel öröklök

Nagyságotnak

Sz.-Somlyon Május 22-én 1848.

alázatos szolgája

STERKA SULYCS SÁNDOR

Püspöki Helyettes.

P. S. Szinte a legfontosabbat felejtém ki, a rosز akarók azt a veszedelmes hirt kívánták erdélyi nemzetem szivébe meghonosítani, mint ha a magyar nemzet Eő Felségétől és az Austriai Háztól elpártolni kívánna, ezen gyökerébe a milyen hamis olly veszedelmes ideát igyekezék a magyar nemzet eloszlantni, s tántorithatatlan ragaszkodásáról az Austriai Felséges Dinástiához, nyiltan beszélleni és declarálni, mert ezer

ördög van, a ki illyen pokoli mesterséggel kívánák a magyar nemzetet gyanusítani.

Külczim: Méltóságos Királyi Biztos és Fő Ispány L. Báró Wesselényi Miklós Ur Eő Nagyságának alázatos tisztelettel
Zilahon át

igen siető

Sibóra.

A B. WESSELÉNYI CSALÁD
zsibói levéltárának irodalmi kincsei.

Újházy László levele.

Budamér $\frac{2}{3}$ 1838.

Kedves Barátom!

Meg fogod szivesen engedni, hogy később teljesítvén ígéretemet a törvényhatósági tudósítások lajstromát csak most küldöm el, — de mig Pesten s útamba mulaték a minap, e lajstromot egyik barátom feleségtől elkölcsönözte, s attól csak most kerithettem vissza kezemhez.

Mi szomorú elemi csapások érték ismét hazánk több virágzó részeit, s főképpen annak szivét, hogy egymástól elváltunk! — Engem sokakkal együtt csak az vigasztal, hogy a világi történetek tanúsága szerint a nagy szerencsétlenségek egyedül képesek az emberi elmének értelmiségét annyira kifejteni, s energiáját annyira feszíteni, hogy a pusztulásoknak romjait állandóbb s fényesebb működések alapjaivá változtathassa. — Hiszem nem kétled, miképpen gyakran szoktam emlékezni róllad, de a veszély első hallatára gondolatim Téged soha el nem hagyának, mert tudtam a legnagyobb veszedelem közepette futni fogsz, s most tehát annyival inkább áldom a gondviselést, mely nem csak Téged szerencsésen megtarta, hanem annyi szenvedő ember társunk életét általad megmentetni engedé, — bár lehettem volna akkoron legalább egyik evező segítő.

Tudod kívántam volna e medardusi vásárkor is fejőhetni, de igen alkalmatlanul éppen a vásár első hetére megyembe közgyűlés van hirdetve, ettől két oknál fogva nem akarnék elmaradni: első, hogy eddigi első alispányunk, felyebb léptetve lévén, ez az első gyűlés, mely a másod, alkalmasint

elsőnek elválasztandó elnöksége alatt tartatni fog, mely alkalommal a remélhető közszellem némi változásának személyes tanuja kívánok lenni; — második ok, hogy politikus elleneimnek nem akarok ürügyet engedni gyűléstől elmaradásomat idézésem okozta (mert azólta még nem vala) szántszándékos tettnek kikálthatni. — Ha azomba a gyűlés, legalább érdekesebb része, hamarébb lefolyna, meg lehet, hogy a vásár vége felé egy pár napra felrándulhatok, — ha pedig nem, senki sem fogja inkább sajnálni, hogy ez alkalommal egy lelkes kézzszorítás nem juthat Tőled

hiv barátodnak
ÚJHÁZY LÁSZLÓNAK mp.

A Barsi barátink alkalmasint ott lesznek, köszöntöm őket szivemből.

Balogh János levele.

Fűssön Dec. 14-kén 1838.

Kedves Miklósom!

Sokat szenvedtem már ez életben mind testi mind lelkileg—de oly zsarnoki kezekben, mint a millyenekben most vagyok, még nem vala szerentsétlenségem lenni.

Én a köszvénynek ezen irtózólag marcangoló nyavalának martalékja vagyok — ez, zsarnoki kin tárából a legizzóbb, legzsibbasztóbb fájdalmakat reám küldvén, már több hetek óta négy falak közt, jajjal tellyes létbe zárva tart, nincsen testemen oly ideg, mely ne fájna, kinjaim leirhatlanok, szóval az egész in-rendszerem fellévén zavarva, rajtam csak Prisznicz segíthet. Az első pacsirta éneke Greffenbergbe fog vinni — jelenleg a homeopathia egy kissé enyhéti fájdalmimat.

Mi ujság a politicalai láthatáron? hogy állanak, vagy inkább nyugszanak pereink? miként áll szegény Kossuth barátunk dolga? hogy vannak szemeid? Adja Isten hogy a falon is keresztül láthass, — mit művel Benyovszky barátunk, a ki nőmnek, hozzá irt levelére nem felelt?—helyettesem vala ő, mert akkor még kezemmel nem is irhattam — hogy vap Deák Ferkó, a ki a mint hallom, igen súlyos beteg? Ezekre kérlek édes Miklósom, ha vannak üres perczeid röviden felelj.

Mihelyest jobban leszek, azonnal Pestre jövök, de nehezen hiszem, hogy e telen a köszvény sas körmeiből kiszabadulhassak.

Nálunk a megyében semmi érdekes ujság, közönséges tespedés létez.

Adjon Isten minden jót — szerencséltesd egy pár sorral

Téged szivből szerető barátodat

BALOGH JÁNOST.

Üdvözlöm a jó hazafiakat — kik azok? azt a Te birálatod alá vetem.

Külczim: Báró Wesselényi Miklósnak
Pesten.

Vörösmarty Mihály levele.

Pest, Jan. 21-én 1848.

Kedves Barátom!

Oly hosszú hallgatás után hosszú levelet készültem írni, de nyakra főre vendégeim jöttek, úgy hogy most kénytelen vagyok néhány sorral beérni, ha a jó alkalmat elszalasztani nem akarom. Azok, kik leveletem szivesek lesznek átadni, egyszersmind jó hirt visznek a partiumról, miért is reménylem, hogy boszongódásodat a partium feletti örömedben egy kissé félre teszed. Egyszersmind küldök engesztelésül egy versezetet, ha még eddig nyomtatásban kezdedhez nem jutott. De végre is zárnom kell leveletemet, mielőtt jó formán elkezdtem volna.

Deák egészségéről jó hírek vannak. Családom istennek hálá egészséges. Kis keresztfiad szörnyü vaskos legény; de egy kissé sokat üti veri magát, orditása akármi jó trombitával felér, egyébiránt igen jó indultu s barátságos.

Ohajtom, hogy az új évben minden lehető javával áldjon meg az ég, kedves nőddel, gyermekeiddel, névszerint pedig az én kis keresztfiammal együtt. Nőm a legszivesebben csatlakozik ezen ohajtásomhoz.

tisztelő barátod
VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

EGY LAP TARTALMA I. APAFI
MIHÁLY
napi kiadási könyvéből.

1. 21. Septembris.
Három Bujdózó Praedikátoroknak, Ó Budai Csengeri János és Kálna János, ezen kívül egy más nevének flor. 4.
2. 23. Septembris.
Sajó Sz. Péteri Templomhoz kolduló embereknek . . . . . flor. 4.
3. 1689. 28. Septembris Iffju urunkat híván az Fejérvári Collegium Comoediára, Dedicálván Ő Nagyságának is holmi Cártákat, annak alkalmatosságával adatott Asszonyunk Ő Nagysága Iffju urunk neve alatt (J) ilyen jegyü Tallér féléből az Deákoknak Tall. . . . . 20.
Item:
Pósházi uramnak magunk képre vert aranyat Aur. . . . . 5.
4. Die 28. Septembris.
Rosnyai Dávid Deák uramnak urunk képre vert Tallért Ifju urunk neve alatt T. I. . . . . 10.
5. 1689. 29. Septembris Keczei által Rosnyai Dávid Deák uramnak adtunk Portusi Tallérból I. Tallért huszonhatot felet, maradék Szász papok Tallérből tizen ötöt, teszen a két féle Tallér Tallér I. . . . . 41 $\frac{1}{4}$
Pénz számat ft. 93—75 krt.
6. Die 29. Septembris.
Marosváradjai Ecclesiában szolgált, megnyomorodott öreg Ember Praedikátor Baczoni Istvánnak . . . . . ft 2.
Radnoti bor árából Marus Járai Templom építésére . . . . . fr. 3.
Debreczeni Nagy János nevü Rabnak Hopmester uram által . . . . . fr. 1.
7. Die 29. 7-br.
Fratr Annisnak és Katónak az Fejérvári Sokadalmakban régi maradék Tallérből . . . . . Tallér 2 $\frac{1}{2}$.
8. 1689. 31. Septembris.
Nénénk asszony Ő Kegyelmének Bánfiné Asszonynak adtunk Gillányiné Asszonnyal négy száz forintokért az az 400 magunk képire vert Tizes Aranyat százat az az Aur. 100.

- Die 13. Octobris. Havasalföldi Vajda követe Fiunknak hozván egy Lovat, szolgájának adtunk elegyes féltallérokat, negyed részeket, mely tön négy egész Imperialis Tallért.
9. Die 1. Novembris, Maroszáéken Váradgyán lakó Szegény Mikházi Mihály nevü Papnak . . . . . ft. 1. —
10. Die 4. Novembris.
Jászbrinyi Fazakas András nevü szegény Rabnak . . . . . fr. 1.
11. Die 9. 9-br.
Pernyeszi uram által két Gyöngyösi Deáknak . . . . . ft. 2.
Item Török Rabságából szabadult Rabnak a névét nem tudták . . . . . ft. 1.
Die 22. Novembris. Az ur Naláczai uram által adtam Budára ment Debreczeni embernek . . . . . ft. 6. *)

BORNEMISZA ANNA FEJEDELEM-
ASSZONY
nyugtatóványa bevett harminczadi
vámpeznekről.

Nos Anna Bornemisza, Dei gratia Principissa Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domina et Siculorum Comitissa,

Damus pro memoria quibus expedit, quod in hoc Anno praesenti 1685. 13. July nemes vitéz Bakos János Verestornyai Harminczadosunk administrált Tárházunkban Fű szerszám árát öt száz forintot fl. 500. Mellyről quietállyuk. Datum in Civitate Nostra Alba Julia. Die anno ut in praescriptis.

A. BORNEMISZA. **)

(P.H.)

*) A kir. erdélyi kormányzék levéltárában levő Apafianumok közül az eredeti naplóból, szó és betű szerint hiven másolva.

**) A kir. volt erdélyi kormányzék levéltárában levő eredetiből szó és betű szerént hiven másolva.

APAFI MIHÁLY FEJEDELEM
LEVELE
Wass Jánoshoz (1664.)

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram.

Kegyelmed és néhai Wass László özvegye között fenforgó villongásoknak, háborúságoknak eligazítása felől ennek előtte is parancsoltunk vala, de Kegyelmeden mult, hogy végben nem ment. Nem akarván azért azt az egyenlenséget tovább is Kegyelmetek közt fenmaradni, kegyelmesen intjük Kegyelmedet, sőt parancsoljuk is, az jövődő Nagy Sinken celebrálandó ország gyűlésére minden igazságát hozza elő, hogy a tábla fiaival azon controversiát megláttathassuk és végét szakasztassuk. mivel azon gyűlésben több a féle dolgok is agítálatnak. Secus non facturus. Datum in Arce nostra Fogaras, die 13. Januarii 1664.

M. APAFI m. p.

Külczim: Generoso Joanni Wass de Czege, fideli nobis dilecto.

(Eredetije a gr. Wass család czegei levéltárában.)

APAFI MIHÁLY MEGHIVÓ LEVELE
az 1676-iki fejevári gyűlésre.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram.

Mivel Isten után ez hazának megmaradása áll egyedül az ország adajának az Fényes Portára idején korán minden fogyatkozás nélkül való beszolgáltatásában; hogy azért abban jobb módot követhessünk el, illik jó idején gondot viselnünk róla, a végre akarunk országos közönséges gyűlést ez jelen való esztendőben die 21. mensis proxime affuturi Novembris fejevári városunkban, Kegyelmeteket közönségesen convocáltatván, celebrálatni. Minek okáért kegyelmesen és igen serio parancsoljuk Kegyelmednek, az megirt napon és helyen személye szerint jelen lenni el ne

mulassa, hogy Kegyelmeddel együtt az haza megmaradására való dolgokban munkálkodhassunk mentől hasznosabban, mely alkalmatossággal törvények is fognak agítálatni, ha kinek ez iránt való dolgai lesznek, azok is elővételődnek. Secus sub poena in Decreto et Articulis expressa minime facturus. Datum in Civitate nostra Alba Julia die 21 mensis Octobris Anno 1676.

M. APAFI m. p.

Külczim: Generoso Joanni Wass de Czege etc. Fideli nobis dilecto.

(Eredetije a gr. Wass család czegei levéltárában.)

APRÓSÁGOK.

A bécsi titkos levéltárból lapunk számára közelebről több érdekes adatot fogunk közölni Szilágyi Sándor szivességéből. Ilyenek a többek között: az 1541. december 29-iki gyalui compositionnak eddigelő teljesen ismeretlen okmányai Statileo, Petrovics, Serédi, Patocsi s Mártinuzzi György között. — Mayláth erdélyi vajdának lázadása és elfogatására vonatkozó levelezés Ferdinánd, Mayláth és Nádasdi között 1541-ben. — Mártinuzzi György utolsó működéseit felvilágosító levelezések 1551-ből. — Losonczi, a temesvári hőnek utolsó magyar levele Batori erdélyi vajdához. Ritka érdekes oklevél. — Loboczký követsége Isabellától Ferdinándhoz 1552 nyarán. Az erre vonatkozó alkudozások egész folyama. Az elősorolt adatok eddig még természetesen soha sem voltak közölve. Szilágyi Sándor ígérését birjuk, hogy lapunknak ezeken kívül is több érdekes adatot fog küldeni Bécsből.

A gróf Csáki György féle könyvtárt, melyet nem régiben 650 forinton árverezés útján egy pesti antiquarius vett meg, a kolozsvári egyetemi könyvtár részére visszavásárolták 1050 forinton. A könyvtárt Szabó Károly egyetemi tanár vette át, s a napokban már Kolozsvárra is indította. E könyvtár — ha olyan állapotban van, mint volt az árverezés alkalmával: a vételárnál 10-szer többet ér.

Castaldo Maximilián császárhoz írott jelentései között egyikben Tordáról 1552. jul. 11-ről leírja Kolozsvár bombáztatását is. A város fele leégett, a katonaságból mintegy 200 elesett, de sok pusztult el a polgárságból is. E jelentésében Castaldo többek között ezeket írja Kolozsvárról: quia nunc civitatem illam, quae totius Regni pulcherrima est, e montibus illi eminentibus bombardis quassant et oppugnant. Ezekből kitűnik tehát, hogy Kolozsvár már 1552-ben Erdély legszebb városa volt, mellyel sem Brassó, sem Szeben nem versenyezhettek. Castaldo levelében megemlíti, hogy a bombázás miatt a város lakossága nagyon fel volt ingerelve.